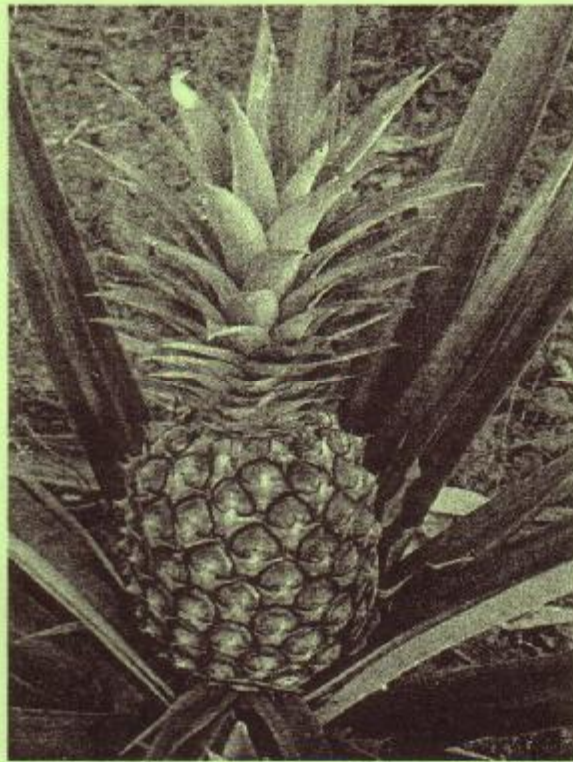

ໂຄງການການສຶກສາເພື່ອຊ່ວຍຕົນເອງ
ຄວາມຮູ້ທ້ອງຖິ່ນ
ການປູກໝາກນັດ

ຂໍ້ມູນຈາກບ້ານດອນ
ເມືອງເພືອງ, ແຂວງວຽງຈັນ
ໂດຍ: ອຈ ບົວພັນ ປະສວຍຄຳ
2007

ຄວາມຮູ້ທ້ອງຖິ່ນ

“ການປູກໝາກນັດ”

ຂໍ້ມູນຈາກ: ບ້ານດອນ, ເມືອງເພືອງ
ແຂວງວຽງຈັນ

ຂຽນໂດຍ: ອຈ ບົວພັນ ປະສວຍຄຳ

ຮຽບຮຽງໂດຍ: ອຈ ບຸນທົງ ອາໄພວົງ

ອຈ ໂພໄຊ ຈັນທະວົງສາ

ພິມແລະຈັດໜ້າໂດຍ: ນ. ສຸກັນຍາ ສີວິໄຊ

ຈັດພິມໂດຍ: ຫ້ອງການສຶກສາເມືອງເພືອງ,

ແຂວງວຽງຈັນແລະສູນອົບຮົມຮ່ວມພັດທະນາ

ອຸປະຖຳໂດຍ:

New Zealand Agency for International
Development (NZAID)

ຄຳນຳ

ປຶ້ມເຫລັ້ມນີ້ເປັນຜົນງານການຂຽນຂອງຄອບຄົວອາຈານ ແລະຊາວບ້ານ ບ້ານຄອນ, ເມືອງເພືອງ, ແຂວງວຽງຈັນ ຊຶ່ງເປັນການສືບໂຮມປະສົບການໃນການດຳລົງຊີວິດແບບ ເພິ່ງຕົນເອງ, ກຸ້ມຕົນເອງໂດຍອາໄສທຳມະຊາດ, ສິ່ງ ແວດລ້ອມອ້ອມຕົວແບບດັ້ງເດີມຕັ້ງແຕ່ດົນນານຈົນເຖິງ ປະຈຸບັນນີ້.

ປຶ້ມເຫລັ້ມນີ້ເປັນບ່ອນອີງໃຫ້ແກ່ຄູໃນການສຶກສາ ແນວຄວາມຄິດຮັກທຳມະຊາດ, ຮັກພູມບັນຍາກຳຄືວິທີຊີ ວິດທ້ອງຖິ່ນໃຫ້ແກ່ເດັກເພື່ອສ້າງແນວຄິດຮັກທ້ອງຖິ່ນ ຂອງຕົນ.

ຄະນະຈັດທຳຄິດວ່າປຶ້ມເຫລັ້ມນີ້ເຊິ່ງເປັນສະບັບ ທົດລອງໃຊ້ຄົງເປັນປະໂຫຍດ ບໍ່ຫລາຍກຳໜ້ອຍໃຫ້ແກ່ຄູ ອາຈານໃນການສຶດສອນເດັກແລະຄິດວ່າຍັງມີຫລາຍສິ່ງ ຫລາຍຢ່າງທີ່ຍັງຂາດຕົກບົກພ່ອງທີ່ຍ້ອມຈະບັບປຸງປຸງນ ແປງຕາມຄວາມເໝາະສົມ

ຄະນະຈັດທຳ

ຫົວບົດ
ທີ່ມາຂອງການປູກໝາກນັດ

ຕາມການເລົ່າຂານ ສືບຕໍ່ກັນມາຂອງຊາວ ບ້ານ
ການປູກໝາກນັດແມ່ນເລີ່ມມາຈາກແມ່ເຖົ້າສອງຄົນ ເຊິ່ງ
ເປັນໝ້າຍ ມີຊື່ວ່າ: ແມ່ເຖົ້າແກ້ວ ແລະ ແມ່ເຖົ້າຫອມ
ແພງ

ທັງສອງເຮັດສວນໃກ້ກັນຢູ່ພູວຽງນ້ອຍ ຂອງບ້ານ
ດອນ, ຍ້ອນມີເນື້ອທີ່ສວນກວ້າງຂວາງ ສອງແມ່ເຖົ້າ
ຕ່າງກໍຊອກຫາແນວພັນພືດມາປູກໃສ່ ແຕ່ຫາອັນໃດກໍ
ເຫັນວ່າບໍ່ເໝາະສົມ ຈຶ່ງພາກັນໄປເອົາ ຈາວໝາກນັດທີ່
ຫລວງພະບາງ ປະມານ 1000 ກວ່າຈາວ ມາແບ່ງກັນ
ປູກ.

ພາຍຫຼັງທີ່ປູກ ແຕ່ລະປີແມ່ນຕ້ອງໄດ້ເສຍຫຍ້າປີລະ
1 ຫາ 2 ຄັ້ງ ຈົນເຂົ້າຮອດປີທີ 3 ໝາກນັດກໍຈະເປັນ
ໝາກ ສາມາດເອົາມາກິນ ແລະ ເມື່ອເຫຼືອກິນກໍສາມາດ
ນຳໄປຂາຍໄດ້.

ເມື່ອເປັນດັ່ງນັ້ນຊາວບ້ານຈຶ່ງພາກັນປູກໝາກນັດ
ກັນຫລາຍຄອບຄົວເຮັດໃຫ້ດິນດອນຕອນຫຍ້າໃນເຂດ
ບ້ານດອນກາຍເປັນສວນໝາກນັດຫລາຍຂຶ້ນ.

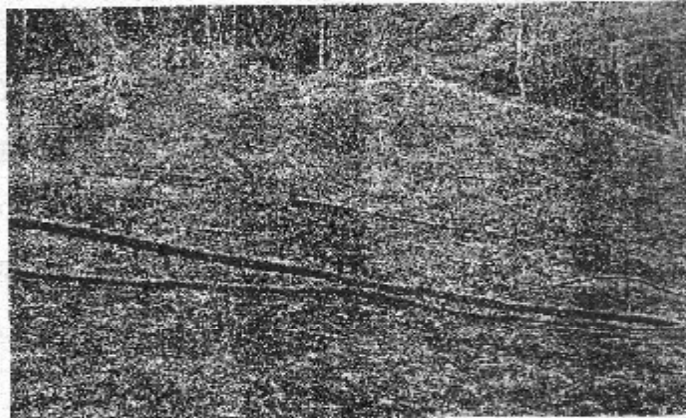
ວິຊາ: ໂລກອ້ອມຕົວ

ຫົວບົດ

ການປູກໝາກນັດ

ຊາວບ້ານດອນ ນິຍົມປູກໝາກນັດເພື່ອເປັນພືດ
ສຳຮອງລົງມາຈາກການປູກເຂົ້າ.

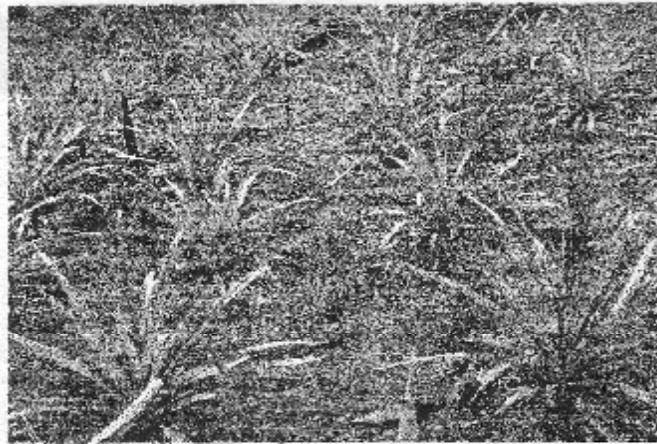
ສ່ວນຫຼາຍ ເພິ່ນນິຍົມກະກຽມພື້ນທີ່ສຳລັບປູກໝາກ
ນັດລະຫວ່າງ ເດືອນ 3 ຫາ ເດືອນ 5 ຕາມພື້ນທີ່ເປັນ
ໂນນພູ ແລະ ພູຊັນ, ຊາວບ້ານຈະເລີ່ມຕົ້ນປູກໝາກນັດ
ໃນລະຫວ່າງເດືອນ 6 ເດືອນ 7 ແລະ ເດືອນ 8 ເພາະ
ໄລຍະນີ້ຈະມີຝົນຕົກ ແລະ ເຮັດໃຫ້ດິນປຽກຊຸ່ມ.

(ການກະກຽມພື້ນທີ່ສຳລັບການປູກໝາກນັດ)

ການເລືອກແນວປູກແມ່ນຕ້ອງເລືອກເອົາຈາວ ຫຼື ແໜງ ທີ່ງາມ ແລະ ສົມບູນດີ ຊຶ່ງຈະເຮັດໃຫ້ຕົ້ນໝາກ ນັດຂະຫຍາຍຕົວໄວ ເປັນຫົວໃຫຍ່ ແລະ ຫວານດີ.

ເວລາປູກຈະຕ້ອງເວັ້ນໄລຍະຫ່າງແຕ່ລະຕົ້ນປະມານ 90 ຊັງຕີແມັດ ຫຼື ປະມານ ສອງສອກ.

(ໄລຍະຫ່າງແມ່ນປະມານ 90 ຊັງຕີແມັດ ຫຼື ສອງສອກ)

ຫຼັງຈາກປູກແມ່ນຈະໃຊ້ເວລາບົວລະບັດຕົ້ນໝາກນັດ ຢູ່ລະຫ່ວາງ 1 ຫາ 3 ປີ ມັນຈຶ່ງຈະເປັນໝາກ ແລະ ສາມາດເກັບກູ້ໄດ້ໃນຊ່ວງເດືອນ 6 ເດືອນ 7 ແລະ ເດືອນ 8 ຂອງແຕ່ລະປີ.

ຄວາມຮູ້ເພີ່ມເຕີມ

ຜົນໄດ້ຮັບຈາກການປູກໝາກນັດ:

1. ໝາກນັດໝາກມີລົດສົ້ມ ແລະ ຫວານທີ່ຄົນທົ່ວໄປ ນິຍົມບໍລິໂພກ
2. ເປັນສິນຄ້າທີ່ສາມາດສ້າງລາຍຮັບໃຫ້ແກ່ຄອບຄົວ
3. ເຮັດໃຫ້ດິນເປົາຫວ່າງ, ຮົກເຮື້ອໄດ້ເປັນບ່ອນທຳການ ຜະລິດ

ຄຸນປະໂຫຍດຂອງໝາກນັດ

ໝາກນັດນອກຈາກເປັນອາຫານແລ້ວຍັງມີຄຸນປະໂຫຍດຫຼາຍຢ່າງອີກເຊັ່ນ:

1. ຕົ້ນໝາກນັດແກ່ເປັນຢາດີພິກຍ່ຽວ, ໜິ້ວ, ເຈັບຫ້ອງ, ຍິ່ງຫ້ອງ ຫຼື ອືດຫ້ອງ
2. ໝາກນັດສາມາດນຳໄປໝັກຊີ້ນເພື່ອໃຫ້ຊີ້ນຜ່ອຍ
3. ໝາກນັດສາມາດນຳມາເຮັດເປັນນ້ຳໝາກໄມ້
4. ໝາກນັດສາມາດນຳມາເຮັດກວນເພື່ອເກັບໄວ້ກິນດິນ
5. ສາມາດນຳມາໝັກກັບປາແດກເພື່ອແກ້ກິ່ນຄາວປາ

ວິຊາ: ຄະນິດສາດ

ສຳລັບຊັ້ນ ປ.1 - ປ.2

ລູງບົວແດງ ເພີ່ນປູກໝາກນັດປີທີໜຶ່ງປູກໄດ້ 1.350 ຕົ້ນ, ແຕ່ລາວຄິດວ່າ ສວນຂອງລາວຍັງມີຕົ້ນໝາກນັດໜ້ອຍໂພດ ດັ່ງນັ້ນລາວຈຶ່ງປູກຕົ້ນອີກໃນປີທີ 2 ຈຳນວນ 130 ຕົ້ນ

ໃຫ້ພວກມັ້ອງຈຶ່ງຊອກຫາຈຳນວນຕົ້ນໝາກນັດທີ່ລູງບົວແດງປູກທັງໝົດວ່າມີຈັກຕົ້ນ?

ສຳລັບຊັ້ນ ປ.4 - ປ.5

ສວນຂອງລູງບົວແດງ ມີລວງກວ້າງ 44 ແມັດ, ຍາວ 66 ແມັດ, ລາວປູກໝາກນັດໄດ້ 40 ແຖວ ແຕ່ລະແຖວມີ 60 ຕົ້ນ

ຖາມວ່າລູງບົວແດງ ປູກໝາກນັດໄດ້ທັງໝົດຈັກຕົ້ນ ? ເມື່ອທີ່ສວນໝາກນັດມີທັງໝົດເທົ່າໃດ ?

ເກມ: ເລືອກຊື່ໝາກນັດ

ຈຸດປະສົງ:

ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ກຮູ້ຈັກຄວາມສາມັກຄີ ແລະ ສາມາດເຮັດ
ວຽກເປັນທີມ.

ເວລາ: 10 ຫາ 15 ນາທີ (ຫຼືແລ້ວແຕ່ຄວາມເໝາະສົມ)

ຈຳນວນຄົນຫລິ້ນ : ບໍ່ຈຳກັດ

ອຸປະກອນ: (ເອົາຕາມຈຳນວນຄົນຕົວຈິງ)

- ໃບໄມ້ດິບ
- ໃບໄມ້ແຫ້ງ

ບາດກ້າວດຳເນີນການຫຼິ້ນ

1. ແບ່ງເປັນກຸ່ມໃຫ້ເທົ່າກັນ
2. ອະທິບາຍວິທີຫລິ້ນ
3. ສາທິດວິທີຫລິ້ນ
4. ປະຕິບັດຕົວຈິງ
5. ສະຫລຸບກິດຈະກຳ

ວິທີຫລິ້ນ:

- ແບ່ງຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມອອກເປັນແຖວ 2 ເທົ່າກັນ.
- ເອົາໃບໄມ້ດິບ ແລະ ແຫ້ງ ວາງໄວ້ຕໍ່ໜ້າແຕ່ລະແຖວ
ໃຫ້ມີໄລຍະຫ່າງກັນປະມານ 1 ຫາ 2 ກ້າວ
- ໃຫ້ແຕ່ລະແຖວແລ່ນເທື່ອລະຄົນໄປເກັບເອົາ ໃບໄມ້

ດິບ ຫຼື ແຫ້ງ ທີ່ວາງໄວ້ຕໍ່ໜ້າແຖວຂອງໃຜລາວ ແລ້ວ
ແລ່ນກັບມາເຂົ້າແຖວຢູ່ບ່ອນເກົ່າ ຫຼັງຈາກນັ້ນໃຫ້ຜູ້ທັດໄປ
ແລ່ນໄປເອົາຕໍ່ ຜັດກັນຈົນໝົດທຸກຄົນ.

- ຖ້າແຖວໃດເກັບແລ້ວກ່ອນແມ່ນຈະເປັນຝ່າຍຊະນະ.

ກາບ: ສວນໝາກນັດ

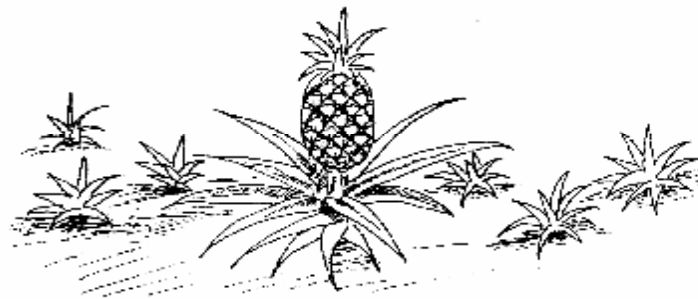
ເວົ້າເຖິງບ່ອນ	ກ່ອນກໍ່ມາຫຼັງ
ຍັງບໍ່ທັນ	ເຮັດສວນໝາກນັດ
ແມ່ເຖົ້າຈັດ	ຈິ່ງທຳການປູກ
ໃຫ້ພວກລູກ	ຊອກຈາວໝາກນັດ
ເອົາມາຍັດ	ປັກປູກແລ້ວຝັງ
ແຕ່ພັດຍັງ	ຍາກການເສຍຫຍ້າ
ຢ່າຢູ່ລ້າ	ພາກັນອອກແຮງ
ມາສ້າງແບງ	ເຮັດຮົ່ວໃຫ້ແໜ້ນ
ນີ້ຈັງແມ່ນ	ສວນໝາກນັດບ້ານເຮົາ

ເຊິ່ງ: ຊ່ວຍກັນເສຍຫຍ້າ

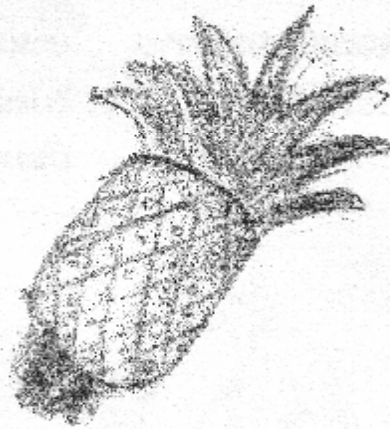
ໂຮ.....ຮິວ (3)

ເອົາມາເອົາມາ	ມາປູກໝາກນັດ
ເປັນແຖວອາດຫລາດ	ກວ້າງໄກສຸດຕາ
ເປັນພູນັ້ນນາ	ບ່ອນຊັນບ່ອນຄ້ອຍ
ຈຳພວກເດັກນ້ອຍ	ທີ່ປູກບໍ່ເປັນ
ຕາມທີ່ພົບເຫັນ	ຊ່ວຍກັນເສຍຫຍ້າ
ຕາມບ່ອນທີ່ວ່າ	ຫຍ້າເກີດມີຫລາຍ
ຊວນເພື່ອນສະຫາຍ	ມາຊ່ວຍກັນແດ່
ບໍ່ແມ່ນມີແຕ່	ໄປຫລິ້ນໂລເລ
ຈັກໜ່ອຍເສເພ	ຍ້ອນຄວາມຂີ້ຄ້ານ

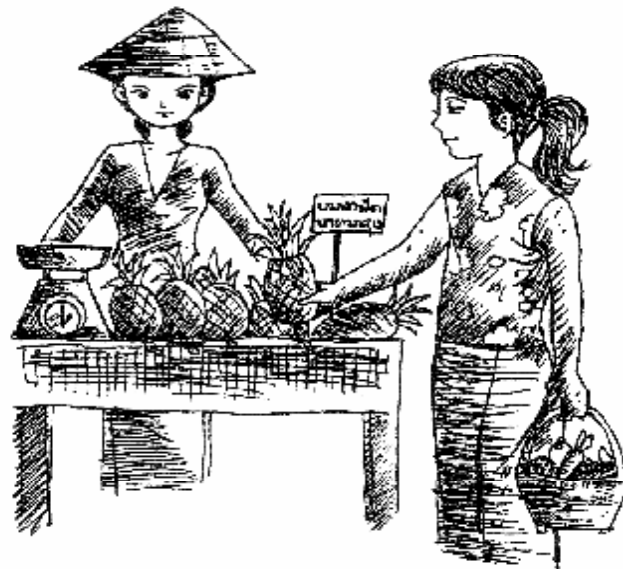
ເພງ: ກິນໝາກນັດ

ໝາກນັດ	ຕາລຽນລາບຊາບ (2)
ປອກໃຫ້ສະອາດ	ກ່ອນເຮົາຈະກິນ
ກິນແລ້ວ	ມີວິຕາມິນ (2)
ເຊີນອ້າຍມາກິນ	ໝາກນັດນໍາກັນ(2)

ເພງ: ຊົມໝາກນັດ

ຂໍເຊີນຊົມ	ໝາກນັດແສນຫວານ
ບໍ່ໃສ່ນ້ຳຕານ	ຫວານທຳມະຊາດ
ຫົວໃຫຍ່ສະອາດ	ບໍ່ມີສານເຈືອປົນ
ໃຫ້ເຮົາທຸກຄົນ	ມາຊ່ວຍນຳກັນ (2)
ນິຕິຜົນງານ	ຊາວເມືອງເພື່ອງນີ້ເອີຍ..

ຂັບທຸ້ມ: ສວນໝາກນັດແສນງາມ

ໂອຍເຈົ້າແກ້ມອ່ອນໆ ມາບ້ານດອນໄປຢາມແດ່ໜາ
ໄປຢ້ຽມຢາມປະຊາ ທີ່ພວມຫານກ້າສ້າງສາເມືອງບ້ານ
ດຽວນີ້ນາຊາວບ້ານດອນ ພາກັນດູພິ່ນ
ຂະຫຍັນແທ້ ລະແມ່ນໄຮ່ສວນ
ຮຽມຢາກຂໍເຊີນຊວນ ທ່ານໄປຢາມແທ້ເດເຈົ້າ

ເຈົ້າດອກໆເອີຍ (ຊັ້ງ) ໂອລະວາເຈົ້າດອກກະດັນໆ
ສວນໝາກນັດ ກວ້າງໄກສຸດຕາ
ເທື່ອແຮງປະຊາ ລົງມາເດເຈົ້າ

ເອີ...ເອີຍເຈົ້າແກ້ມ (ຊັ້ງ) ລະເປັນອ່ອນໆ
ຫາກໄດ້ໄປບ້ານດອນ ໄປຢ້ຽມສວນນ້ອງແນ່ເດີ...ອ້າຍ.

